בעזרת השם יתברך

אשי ישראל

השיעור השבועי

מפי פורינו הרה"צ
רבי **יצחק שמואל אהרן לעזער** שליט"א

גליון
תע"ט

פרשת
ואתחנן-נחמו
תשפ"ה

השיעור נמסר ביום ד', בשעה 23:30, ניתן להאזין בקו:
בארץ ישראל: 077-2233-223, בארה"ב: 845-510-6314

חסדי השם יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **ואתחנן - 'שבת־נחמו'**, שאנחנו מצפים על הנחמה האמיתית לכל עָנְיֵנוּ וצרותינו, וכמו שנזכיר בהפטרת פרשת השבוע (ישעיה מ, א): **"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם"** - נחמה כפולה!

וזאת אנו צריכים לדעת: **כל מה שמשקיעים בעבודת השם, ואדם סובל, עוברים עליו דברים לא כ"כ קלים, בכל־מיני עניינים, כל אחד כפי עניינו, אם הוא מחזיק מעמד, ואיננו מאבד את העשתונות, והוא מבקש תמיד: 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תְּרַחֵם עָלַי! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַיְשׁוּעָה שֶׁלִּי תְּלוּיָה רַק בְּיָדְךָ!' - לבסוף הוא מקבל בחזרה ישועה בכפל כפליים! מה שנדמה לו שהוא סָבַל - עתה זה מתהפך, ונהיה לו ישועה כפולה!**

וזהו כל הסוד של דברי חכמינו הקדושים (יומא פו:) על אדם שזוכה לעשות תשובה אמיתית: **'עוונותיו מתהפכים לזכויות'**; מה ההסבר בזה? הנה האדם עשה דברים לא טובים, ועכשיו הוא חזר בתשובה, לכאורה די בזה שלכל־הפחות קיבלו את התשובה שלו ונמחל לו... אך לא־כן נעשה עמו, אלא עכשיו כל מה שעבר עליו - כלל עוונותיו שעשה, הכל מתהפך לזכויות!

כי כך הוא בכל דבר וענין בעבודת השם, שאדם מבין ומכיר שכל מה שעבר עליו, וכל מה שעובר עליו, הכל מיד הקב"ה, וממילא כשהוא מקבל נחמה, ומגלים לו מאיפה זה מגיע, אז הוא מקבל אוטומטית נחמה כפולה, כי מה הפירוש של **"נחמה כפולה"**? מלבד מה שעכשיו טוב לך - שזכית לחזור בתשובה, ונמתק הדין שהיה, וקיבלת ישועה אחר כל מה שעבר

עליך - היה לך קושי במציאת הזיווג, והנה מצאת את זיווגך, השלום־בית לא היה כמו שצריך, והנה העניינים מתחילים להסתדר, הפרנסה לא היתה כמו שצריך - ועכשיו זה מסתדר ב"ה, אז כל זה בגדר **'נחמה'** אחת, ומהי **'נחמה כפולה'**? שאדם מכיר ומבין שגם כל מה שעבר עליו מקודם זה היה מהקב"ה, ורק בגלל שהוא החזיק מעמד, ולא איבד את העשתונות, והיה חזק באמונה, זה מה שהביא אותו לכל הישועות האלו, אם הוא יודע זאת היטב - זו נקראת **'נחמה כפולה'**!

וזוהי הנחמה האמיתית, שאדם יודע: 'מלבד שזכיתי ב"ה שיש לי עכשיו טוב, אני יודע שגם כל מה שעבר עלי היה בהשגחה פרטית'; כי הנה, אף שיש לו לאדם כבר טוב בחייו, לפעמים הוא מתמלא ברגשות שליליות של מצפון ואשמה - 'אבל עבר עלי בחיי במשך ימים ושנים דברים לא טובים, ומה יהיה עם זה?'... **אבל עכשיו מתקיים בך דברי רבינו ז"ל, שאמר: 'יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה' - כל מה שעבר עליך מתהפך עכשיו לטוב!**

מה הפירוש של **'יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה'**? מה **"נתהפך"** פה?... לכאורה יותר מתאים לומר: 'יש ענין **"שנהיה"** עכשיו טוב", ומה הכוונה **"שֶׁנִּתְהַפֵּךְ"** הַכֹּל לְטוֹבָה'? אך הענין של **"נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה"** היינו מה שהיה נדמה לי בכל מה שהרגשתי 'לא טוב' - עכשיו זה **"נתהפך"** לטובה! זאת אומרת: לא שעכשיו רק **'התחילה'** הטובה, אלא **"נתהפך לטובה"** מה שהיה מקודם...

וזו נקראת 'נֶחָמָה בְּכִפְלַיִם' - **"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"**, שהקב"ה מנחם אותנו ומגלה לנו שכל מה שעבר עלינו היה ג"כ לטובתנו, וזה יתקיים בשלימות בעת הגאולה בקרוב בימינו - לכל עם־ישראל, וכן לכל אחד בפרטי פרטיות, וכדברי דוד המלך בתהלים (סט, יט) **"קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ"**; וכך אומר כל אחד ואחד ברוח־הקודש של דוד המלך: **רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, 'קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ' - אֲנִי מְצַפֶּה עַל הַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית שֶׁלִּי!** שעל זה אנחנו מתפללים ג' פעמים ביום בתפילת שמו"ע: **"רְאֵה נָא בְעָנְיֵנוּ, וְרִיבָה רִיבֵנוּ. וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ, כִּי אֵל גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה"** - מבקשים על הגאולה הפרטית של כל אחד ואחד! ו**'רְאֵה נָא בְעָנְיֵנוּ'** זה בדיוק הענין האמור, שבמקשים: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּסְתַּכֵּל עַל הָעִנְיָנִי שֶׁלָּנוּ - מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ סוֹבְלִים! **'וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ, כִּי אֵל גּוֹאֵל חָזָק אָתָּה'** - שזה מה שאומר רבינו: **'יֵשׁ עִנְיָן "שֶׁנִּתְהַפֵּךְ" הַכֹּל לְטוֹבָה'**, ויתקיים (תהלים צ, טו) **"שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה"** - מה הכוונה? זה אותו ענין האמור: לא מבקשים רק **"שַׂמְּחֵנוּ"** עכשיו, אלא: **"שַׂמְּחֵנוּ - כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ"**, כלומר: שהשמחה תהא עכשיו כמו הצער והעוני שסבלנו, וממילא יתקיים **'יֵשׁ עִנְיָן "שֶׁנִּתְהַפֵּךְ" הַכֹּל לְטוֹבָה'...**

זהו מובן רגשי במהות ההפטרה של **'שבת־נחמו'**, שחכמינו הקדושים אומרים,

שיש בה 'נֶחָמָה בְּכִפְלַיִם', מה הכוונה? שמראים לנו מן השמים שכשאדם מחזיק מעמד, סוף כל סוף הוא יראה שהכל היה לטובתו!

בסיפורי־מעשיות, בסוף מעשה י' - מבערגיר ועני - שבו מרומז כל ההשתלשלות של משיח צדקנו - אומר רבינו: **'מָשִׁיחַ יַגִּיד לְיִשְׂרָאֵל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְרָט'**; כלומר: משיח צדקנו יסביר לכל אחד ואחד בפרטות כל מה שעבר בכל יום ויום של ימי חייו... **איזו נחמה!** לא סתם "משיח יבוא, ויהיה טוב וכיף"... **אתה תעמוד בתור, ותגיע לשיחה פרטית עם משיח צדקנו, ותשאל לו: 'רבי, משיח צדקנו, אנא תסבירו לי מה היה איתי ומה קרה לי באותו זמן שסבלתי כך וכך'...** משיח יגלה לך: **'אתה רוצה לדעת? הנה, אסביר לך'...** וכשאדם יראה זאת - יתפעל מאד, על זה הוא לא 'חלם'... הכל מתברר לו למפרע שהיה בדיוק כמו שצריך...

ידוע על כמה צדיקים (ביניהם הרה"ק מברדיטשוב זי"ע), שלפני הסתלקותם הבטיחו שלא ייכנסו להיכל שלהם עד שיביאו את הגאולה, ועוד כמה הבטחות הכרוכות בביאת הגאולה, ומדובר על צדיקים אמיתיים, ואעפ"כ למעשה לא נראה שעשו זאת... אז הצדיקים האמיתיים שבדור הסבירו זאת: **'כשהם הגיעו למעלה, הם ראו שיש שם חשבון אחר לגמרי... שם הם ראו מה קורה באמת ומה מונח תחת כל אלו העניינים'...**

ואכן, אנחנו מתפללים שתהא כבר הגאולה השלימה לכל עם־ישראל, ולכל אחד ואחד, אבל למעשה - הצדיקים ראו שיש על כל דבר חשבון מדויק... **כל דבר שעובר על בן אדם זה מקרב את הגאולה שלו - אפילו שהוא לא מבין את זה!**

וא"כ, מהי העצה? **רק למסור עצמו לגמרי להקב"ה, לדעת שבוודאי הכוונה של הקב"ה היא לטובה, ולבקש: 'אָנָּא הַשֵּׁם, תְּזַכֶּה אוֹתִי לְהָבִין אֶת זֶה! אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, אֲבָל תְּזַכֶּה אוֹתִי שֶׁאֶזְכֶּה גַּם לִרְאוֹת אֶת זֶה בְּמוֹ־עֵינַי! שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת מִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, שֶׁאֶרְאֶה אֵיךְ "טוּבֵיהּ גָּנִיז בְּגַוֵּיהּ" - שֶׁבְּתוֹךְ הָעִנְיָן הַזֶּה יֵשׁ טוֹב אֲמִתִּי!'**.

כשאדם מגיע לכזאת השגה, זו נקראת **נחמה אמיתית**, זהו **"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם"**, ודייקא **"אֱלֹקֵיכֶם"** - שמרמז על מידת הדין, כי שֵׁם **הַוָיְ"ה** מורה על מידת הרחמים, וְשֵׁם **אֱלֹקי"ם** מורה על מידת הדין, וכאן כתוב דייקא ענין של מידת הדין - "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר **'אֱלֹקֵיכֶם'**", שמידת הדין בעצמה - היא תְּנַחֵם! היא תראה לך שֶׁמַּה שאתה חשבת שזה 'מידת הדין', בעצם כולו רחמים...

בפרשת השבוע אנחנו קורין את עשרת

הדברות[א] המתחילים במילים: **"אָנֹכִי הֲוָיָ"ה אֱלֹקֶיךָ"**; ויש לרבינו ז"ל תורה שלימה על זה - ליקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן ד', ושם רבינו ז"ל מגלה: **"אָנֹכִי - הֲוָיָ"ה אֱלֹקֶיךָ"**, **'הֲוָיָ"ה'** הוא שם הרחמים, **'אֱלֹקֶיךָ'** זו מידת הדין, ותדע שהכל **'אָנֹכִי'** - אחדות אחת!

ומסביר רבינו שם, שזוהי שלימות הדעת, וכמו שכתוב בפרשת השבוע[ב]: "אַתָּה הָרְאֵתָ **לָדַעַת** כִּי **הֲוָיָ"ה** הוּא **הָאֱלֹקִים** אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ" - **ה'דַּעַת'** היא שאדם ידע ש**'הֲוָיָ"ה'** - מידת הרחמים, **'הָאֱלֹקִים'** - מידת הדין, זו אחדות אחת! אדם זוכה להגיע לכזה גילוי ש**"הֲוָיָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים"**!

ואכן, נוהגים בכל־עת־מצוא (הן ביום־כיפורים, והן ביום־כיפור־קטן, ובשאר זמני תפילת רבים), שמסיימים התפילה עם אמירת שבע פעמים **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"**, ומדוע דווקא **שבע פעמים** חוזרים ואומרים **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"**? כי מספר **שבע** מכוון כנגד שבע מידות, שבעת ימי השבוע, שבע שנים, וכל הבניין של מידות האדם בנוי על **'שֶׁבַע'**, ובכל אחד מהם צועקים **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** - בחסד, **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** בגבורה, **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** בתפארת, וכן בכל מידה, אנחנו מכריזים ואומרים: **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"**! ומה מונח בזה? שאדם מכניס בדעתו: **"ה'"** - מידת הרחמים, **"הוא האלקים"** - מידת הדין, זה דבר אחד, כלומר: **ה'** יתברך מונח בדבר זה שנראה לך מידת הדין, וזה דבר שעפ"י רוב אדם לא מבין אילו רחמים מונחים פה... אבל **'אני מקבל את זה באמונה שלימה!'...**

והמקור של הפסוק הזה הוא מאליהו

א. זה מעין **מתן־תורה!** כמו־כן בשבת זו חל יום **ט"ו באב**, והגמרא אומרת (תענית לא.) שהוא זמן שמוסיפים בלימוד התורה, ואיתא שם בגמרא (דף ל:) שישנו קשר בין ט"ו באב ליום־הכיפורים, וכלשון המשנה שם: **"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה־עשר באב וכיום־הכיפורים'**; והגמרא אומרת: מה השמחה של יום־הכיפורים? עונה הגמרא: **קבלת התורה**. מדוע? כי אז ניתנו הלוחות השניות, שזה עשרת הדברות שבפרשת השבוע, כי עשרת הדברות מובאים פעמיים בתורה - בפרשת יתרו ובפרשת השבוע, ומבואר בדברי חכמינו הקדושים, שעשרת הדברות שבפרשת יתרו זה הלוחות הראשונות שקיבלנו בחג השבועות, ועשרת הדברות שבפרשת השבוע אלו הלוחות השניות שמשה רבינו הוריד לעם־ישראל ביום־הכיפורים אחר שנמחל להם על מעשה העגל, וזו השמחה של יום־הכיפורים. נמצא שיש קשר אחיד בין פרשת השבוע - שבו מובאים עשרת הדברות, לתאריך של שבת זו - **ט"ו באב**, כי לשניהם יש שייכות ליום־הכיפורים.

וכאמור, הגמרא אומרת שם, שמימים אלו הלילות מתחילים להיות יותר ארוכים, ו'מאן דמוסיף - יוסיף', כלומר: המוסיף בלימוד התורה, מוסיפים לו ימיו ושנותיו; מיום ט"ו באב יש ענין של הוספה בלימוד - הוספה בחיים!

ב. בפרשת השבוע מובאים הרבה לימודים נוראים ונפלאים, ובכלל כל ספר דברים מלא וגדוש בהתעוררות נפלאה ולימודי־חיים. מספרים על ה'**חת"ם־סופר**' הקדוש זי"ע, שהוא היה לומד בכל יום שיעור בספר דברים, ואמר הטעם, כי הרי צריכים ללמוד ספרי מוסר כל יום, וזה היה אחד מספרי המוסר שלו - ספר דברים, **'מִשְׁנֵה תּוֹרָה'**. כי כל הספר מלא עם תוכחת אהבה של הקב"ה ע"י משה רבינו לעם־ישראל, ומלא בלימודים־חיים נפלאים.

הנביא בהר־הכרמל, בעת שקיבץ את כל עם־ישראל, והיו צריכים אז ללחום נגד נביאי הבעל - כל הכופרים וכל הרחוקים מהאמונה, ואליהו הנביא החליט **"פעם ולתמיד! אתם רוצים לראות גילוי אלקות? אתם מקבלים על עצמכם שאם תראו את זה תשנו דרכיכם?"**, וכולם הסכימו, ואז היה כל הסיפור, שבתחילה אמר אליהו הנביא לנביאי הבעל שיעשו מזבח ויקריבו קרבן, ויקראו לבעל שיקבל את הקרבן על־ידי שריפתו...

והנה, הם היו שקרנים, רמאים, צבועים, ומה הם עשו? אומרים חכמינו הקדושים: הם ידעו היטב שכל הבעל הזה הוא שקר אחד גדול... אז הם הכניסו איזה אדם תחת המזבח, וסיכמו אִתּוֹ שמיד כשהם יתחילו לקרוא לבעל - הוא ידליק את האש, ויראה כאילו הבעל קיבל את הקרבן... חשבו לעשות 'הצגה'... ומה הקב"ה עשה? הביא נחש, ואותו אדם נשאר שם מתחת למזבח, **"וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה"** (מ"א יח, כו)... ואליהו הנביא אומר להם: 'אולי הבעל יצא עכשיו לצרכיו... אולי הוא עסוק... אז תקראו בקול גדול'... והם קוראים ושורטים את עצמם וכו', אבל אין שום דבר... - **"וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וְאֵין קָשֶׁב"...**

והנה אליהו הנביא קורא לכולם: **'אתם רוצים לראות עכשיו גילוי אלקות?'...** וכולם מתאספים, ואליהו הנביא בונה מזבח, והוא שָׂם את העגל על המזבח[ג], וּמְצַוֶּה שימלאו את כל המקום עם מים - על המזבח וסביבו[ד], וזאת כדי לקדש שם שמים, להראות שאין פה 'הצגות' ו'סיפורים' - שום 'טבע' ו'מקרה', זה לא אש גשמית! הכל מלא עם מים[ה]!

ובעודו עומד שם על הר־הכרמל, החל אליהו הנביא להתפלל להקב"ה, ובתוך תפילתו הוא אמר: **"עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי"**; אליהו הנביא בוכה להקב"ה: **'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,**

ג. היו מוכנים שני פרים זהים בשביל שני המזבחות, וכשנביאי הבעל בחרו אחד מהם, בכה האחד: **'הלא שנינו תאומים, ומדוע הוא זוכה ללכת על מזבחו של אליהו הנביא ועלי נגזר ללכת לנביאי הבעל?!'...** ואליהו הנביא פייס אותו: **'שם שמים יתקדש על-ידך בדיוק כמו ע"י השני!'...**

וזה בדיוק הסוד האמור לעיל, שכשרואים את הצד השני - איזה שקר ואיזו רמאות יש בו, דייקא מזה נעשה קידוש שם שמים! **ולא יבינו את המעלה של הַקְדָּשָׁה בגילוי כזה אם לא יראו מקודם את השקר של הסטרא-אחרא! דווקא כשראו באיזה שקר הם נמצאים - מזה התקדש שם שמים!**

ובזה אליהו הנביא פייס אותו, ואכן הוא הלך לנביאי הבעל, ואח"כ הוא סידר את העגל השני על מזבחו.

ד. ומש"כ אצל אלישע הנביא (מ"ב ג, יא) **"אֲשֶׁר יָצַק מַיִם עַל יְדֵי אֵלִיָּהוּ"** - שהוא היה המשמש של אליהו הנביא שיצק מים על-ידיו, **בעיקר** הכוונה על אותו זמן בהר הכרמל, שיצאו מן האצבעות שלו כמו מעיינות של מים. איך יכולים למלאות תעלה שלימה עם מים?... איך אפשר למלאות בריכה שלימה ע"י דליים של מים?... אבל האצבעות שלו נעשו כמו מעיינות של מים שיצאו ונבעו, עד שכל המקום התמלא במים.

ה. חזרו לתחילת הבריאה, שהכל היה 'מים במים', וכמ"ש (בראשית א, ב) "וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם" - הכל היה רק מים, עד שהקב"ה אמר שהבריאה תתחיל להתייצב.

"עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי"!... ומדוע כפל את המילה **"עֲנֵנִי"**? אומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו:): **'עֲנֵנִי' שֶׁתֵּרֵד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם, וַ'עֲנֵנִי' שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים הֵם**; כי בזה צריכים המון סייעתא דשמיא, שגם אחר שאדם זכה לראות גילוי אלקות - שלא יאמרו שזה 'מעשה כשפים', רח"ל. שזה סובב על אדם שכבר מתחיל להתעורר על תכליתו ולהתקרב לצדיקים וכו', והנה באים ומבלבלים לו את המוח: 'מה זה?... זה סתם'... כל־מיני סיפורים ובלבולי־מוח... **ועל זה ביקש אליהו הנביא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, 'עֲנֵנִי' שֶׁיִּהְיֶה בָּאֱמֶת קִדּוּשׁ שְׁמְךָ הַגָּדוֹל וְתֵרֵד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם, אַף גַּם 'עֲנֵנִי' שֶׁלֹּא יַגִּידוּ שָׁוְא הָיָה מַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים, אֶלָּא יֵדְעוּ כֻּלָּם שֶׁזֶּה מִן הַשָּׁמַיִם!**

והעניין מובן גם לפי מה שאנחנו מדברים עכשיו, כי **'עֲנֵנִי'** הוא לשון **'עִנּוּי'**, שזה סובב על כל מה שאדם עבר וכו', ועתה הוא אומר: **"עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי"** - שאני אכיר ואבין שכל מה שעברתי עד עכשיו, הכל היה כדי לקדש שם שמים בעולם! כלומר: ה**'עֲנֵנִי'** הראשון הוא כדי שתהא ישועה, ומה יהיה עכשיו?... זו רק ישועה **מעכשיו**? לא ולא! על זה בא עוד **'עֲנֵנִי'** - שיכירו למפרע שכל מה שעבר עלינו - הכל היה מהקב"ה, וכל מה שסבלנו מאלו השקרנים והצבועים וכו' - הכל זה מן השמים!

ואכן, ירדה אש מן השמים, והיה גילוי אלקות, כי האש שרפה את הכל - על־אף כל המים שהיו שם, וכמ"ש (מ"א יח, לח): **"וַתִּפֹּל אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הֶעָפָר וְאֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעָלָה לִחֵכָה"**; וראו שלא שייך בזה שום ענין של טבע, אלא רק נס מהקב"ה, ואזי אומר הפסוק (שם, לט): **"וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** - שָׁם הם אמרו את זה שתי פעמים, ומה הסוד המונח בזה?

דבר זה מבואר בדברי רבינו ז"ל בליקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן ו': הפירוש של **"ה' הוא האלקים"** היינו לדעת שהן 'רחמים' והן 'דין' זה דבר אחד, כי **הוי"ה** זה 'רחמים', **אלקי"ם** זה 'דין', ומגלים ש**"הַוְיָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים"** - זה דבר אחד!

והנה רבינו מסביר בתורה זו, שכשאדם רוצה לזכות לתשובה, הוא צריך להיות **"בקי ברצוא ובקי בשוב"**, כלומר: מצד אחד עליו להתקרב אל הקב"ה, שזה **"בקי ברצוא"**, ויחד עם זאת עליו לדעת, שכל העבר שלו, אפילו הדברים שנראים כמו מידת הדין, עכשיו כשהוא עשיתי תשובה - הכל מתהפך לטובה!

ורבינו קורא את הדבר הזה בשם **"בקיאות"** - שצריכים להיות **"בקי ברצוא"**, היינו שאדם מתקרב לעבודת השם, ומתחיל באמת להיות איש כשר - ללמוד תורה, לעסוק בתפילה, לקיים מצוות, לשפר את המידות שלו, לשפר את השלום־בית שלו, וזה **'בקי ברצוא'** - שאדם מתקדם קדימה, אבל יחד עם זאת עליו להיות **'בקי בשוב'**, כי מיד כשהוא יתקדם

קדימה - תהיה לו אותה שאלה ששאלנו: 'מה קורה למפרע עם כל מה שהיה איתי עד עכשיו?'... ויש לו חלישות הדעת: 'איך הייתי כזה טיפש ועשיתי כאלה דברים?'... והוא ממש מתבייש בזה...

ואכן, לפעמים זה עצת הסמ"ך־מ"ם כדי להחליש את דעתו של האדם, שהנה הוא מוכן באמת עכשיו לחזור בתשובה, ולעשות את הכל בשביל זה, ובאמת הוא שמח, אבל המצפון שלו 'הורג' אותו... הוא תוהה: 'איך עשיתי מה שעשיתי?!'... **ודע לך שזה לא אחר מאשר הסמ"ך־מ"ם בעצמו, שהוא מאד מאד ערמומי, והוא לא יתן לבן־אדם לשוב בתשובה שלימה ולשמוח, הוא רוצה שתהיה עצוב, והוא מתלבש במצוות וטוען לאדם: 'אם עברת כאלה דברים בחייך, בוודאי ראוי לך להיות בעצבות'... אבל רבינו הקדוש לימד אותנו** (שיחות הר"ן, סימן מא; ליקו"מ ח"ב סי' מח): **'עַצְבוּת הִיא סְטָרָא־אַחֲרָא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתָהּ'! זו** לשון מאד 'חריפה' של רבינו: **הקב"ה שונא עצבות!** אם אדם רוצה לעשות תשובה - אסור לו להיות בעצבות!

כשהתגלה יוסף הצדיק לאחים שלו, וחיזק אותם אחר כל מה שהיה עם מכירתו וכו', אמר להם יוסף הצדיק (בראשית מה, ה): **"וְעַתָּה"** - שהוא לשון של תשובה (בראשית־רבה כא, ו), ופירושו: להתחיל **מעכשיו!** ממשיך יוסף הצדיק: **"אַל תֵּעָצְבוּ"** - אל תהיו עצובים! **אתה רוצה לעשות תשובה? אסור להיות בעצבות!**

וזו הבקיאות השניה שצריכין - **'בקי בשוב'**, מלבד מה שאדם צריך להיות **'בקי ברצוא'** ולהתקדם קדימה, עליו להיות ג"כ **'בקי בשוב'** - לא להישבר מן העבר, ולדעת שאפשר להפוך את הכל לטובה, וכלשון בסוף התפילה המודפסת אחר תיקון־הכללי[1]: **"וְאָזְכֶּה לְחַדֵּשׁ נְעוּרֵי הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ"** - איזו תפילה מתוקה! איזו תפילה מחזקת! **לא רק שאני עכשיו חוזר בתשובה, אלא "אָזְכֶּה לְחַדֵּשׁ אֶת הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ עָלַי בַּחֹשֶׁךְ" - שכל אלו הימים שעברו עלי בחושך, בדברים לא כ"כ טובים, עכשיו אתחיל להכניס כזה אור גדול שימלא את כל מה שנחסר אז! האור הזה ימלא עכשיו למפרע את כל מה שעבר עלי!**

זו נקראת **'נחמה כפולה'**, וזה הפירוש של **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** - שתי פעמים, למה? כי רבינו מסביר שם, ששם **הוי"ה** (26) ושם **אלקי"ם** (86) עולים יחדיו למנין **בק"י** (112), והרי רבינו מסביר שם שצריכים להיות **"בקי"** הן 'ברצוא' והן 'בשוב', וזה ענין שבעת שגילה אליהו הנביא גילוי אלקות, צעקו כולם **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** - שתי פעמים, שזה ענין של **"בקי ברצוא"** ו**"בקי בשוב"**,

---

1. מלבד התפילה של **רבי נתן** אחר תיקון־הכללי, בהרבה דפוסים של תיקון־הכללי יש תפילה קטנה שמצאו אצל רבינו ז"ל, ולפניה כתוב (מן הסתם רבי נתן כתב את זה): **'זאת התפילה מצאנו באמתחת הכתבים, מעט הכמות ורב האיכות'**; והיא תפילה נוראה ונפלאה עד מאד!

ללמד שלא רק באותו הרגע זכו לגילוי אלקות, אלא היה אז כזה גילוי של "**עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי**" - ג"כ שתי פעמים, כי מתחילים להבין שגם כל מה שעבר עלינו היה לטובה, ואסור להיות בעצבות ואסור שיהיה שום 'מצפון', אלא אדרבה ואדרבה! עכשיו כל העוונות מתהפכים לזכויות!

צדיקים אמרו בדרך צחות, שהנה ידוע שיש ענין של "**מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה**", ובפשטות הגמרא אומרת שזה לא דבר טוב, לדוגמא: אדם גוזל לולב, והוא מנענע את הלולב, וכי לזאת תיקרא מצווה?!... על כזה אדם כתיב (תהלים י, ג) "וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה'" [כמ"ש (ישעיה סא, ח) "כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט **שֹׂנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה**"]; אתה גונב ועושה מצווה?!... - 'לא, אני צדיק, גנבתי ואני עושה מצוות'... **אבל אתה גנב!** וזה נקרא "**מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה**", שזה דבר שלילי.

ברם, הרי בכל דבר יש גם את הצד החיובי, ומהו אפוא הצד החיובי ב"**מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה**"? אמרו צדיקים: **מִצְוַת תְּשׁוּבָה**; למה? כי לא היית יכול להגיע אל המצוה הזאת אם לא עשית עבירה... נמצא שהיא "**מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה**"... אדם עושה עבירה - עבר עליו מה שעבר, ועכשיו הוא מתחיל לעשות תשובה, ומתקיים בו "**מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה**" - המצוה הזאת הגיעה מהעבירה שלך... לא שגנבת משהו, ואתה הולך להיות 'צדיק' עם הדבר שגנבת... **אני עכשיו חוזר בתשובה, והמצוה הזאת של התשובה מגיעה דווקא בגלל העבירה שעשיתי...**

וזה הלימוד של רבינו: '**יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה**', והכל מונח בתוך הסוד של "**נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי**" - 'נחמה כפולה', אני מקבל נחמה על כל מה שעבר עלי!

וזה הלימוד של פרשת השבוע - **פרשת ואתחנן**, שתמיד '**שבת־נחמו**' חלה בפרשה זו, ופרשתנו פותחת במילים: "**וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר**"; משה רבינו עומד ומספר לעם־ישראל שנגזר עליו שלא ייכנס לארץ־ישראל, **אבל משה רבינו לא הפסיק להתפלל על זה! בשום פנים ואופן הוא לא הפסיק להתפלל!** זה צדיק אמיתי, שאפילו שהוא רואה איזו גזירה, והשערים נעולים עם מנעול חזק... **הוא לא מפסיק להתפלל! 'אני צריך לעשות את שלי!'...**

ופרשת **ואתחנן** זה לימוד שמשה רבינו מלמד אותנו, שאפילו נדמה לאדם שזה כבר "לאחר מעשה" ו"לאחר גזר־דין" וכו' - '**אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל!**'.

דרך אגב, הָאֱמֶרָה הזאת - '**אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל**' - שרבינו צעק והכריז: '**גְּוַוואלְד! זַייט אַייךְ נִיט מְיָאֵשׁ!**', '**קַיין יֵאוּשׁ אִיז גָּאר נִיט פַּאר הָאנְדִין!**', מובאת בליקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן ע"ח, ומתי נאמר המאמר הזה? '**שבת־נחמו' שנת תק"ע** - ה'שבת־נחמו' האחרונה של רבינו ז"ל בעלמא הדין, חודשיים לפני הסתלקותו. אז צעק רבינו את הצעקה של "**אין שום יאוש**", שהצעקה הזאת מצלצלת בכל הדורות, בכל יום, בכל עת ובכל שעה:

"גִּיוָואלְד! אַל תִּתְיָאֲשוּ!"... "אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל!"...

והיה אז סיפור שלם, שרבינו נכנס אל הטיש בליל־שבת־קודש, והיה בחלישות־כח מאד מאד, עד שכמעט לא היה לו כח לדבר...

בשיחות־הר"ן, סימן קנ"ג, רבי נתן מתאר איך רבינו היה נראה באותו ליל־שבת, עד שבקושי היה יכול לעשות קידוש, וישב בחלישות גדולה, והחל רבינו לומר: **'מה אתם נוסעים אלי? מה אתם רוצים ממני?... ממילא כשאני אומר תורה יש לכם על מה לנסוע ולבוא אלי, אבל עתה על מה באתם? הלא אני איני יודע עתה כלל, כי אני עתה איש פשוט לגמרי'...**

ורבי נתן מנסה לתאר בשיחה הנ"ל מה היה שם אצל רבינו, איך רבינו כפל ושילש כמה פעמים שאינו יודע כלל, ושהוא רק איש פשוט לגמרי וכו' [רבי נתן מבין היטב, והוא צייר טוב... הוא מצייר בדיוק מה היה שם].

ומובא בחיי־מוהר"ן (סימן רט"ו), שרבינו נשבע אז בקדושת שבת־קודש שהוא איננו יודע כלום... וחזר ואמר: **'מה אתם רוצים ממני? הלא אני איש פשוט'...**

ואז רבינו התחיל להיכנס לשיחה מהו 'איש פשוט', ובמה 'איש פשוט' מחיה את עצמו, איך הוא מחזיק מעמד, כי אמנם הוא 'איש פשוט' - אבל בן־אדם צריך להחיות את עצמו... ורבינו החל לומר: מה היה העולם קודם קבלת התורה - עשרים וששה דורות שעדיין לא היה תורה, ואיך החיו עצמם? הלא היו אנשים פשוטים... אבל החיו עצמם עם "הדרך לארץ ישראל" - שאנחנו נגיע לארץ ישראל, ונגיע לאמונה הקדושה וכו' כל התורה שם, וראו ממש לא־פחות מ'מופת' איך רבינו נכנס לכזאת שמחה עד שהתחיל לשיר - אף קודם שנטל ידיו... ואף שרבינו היה אז חלוש־כח מאד, עוד לפני שנטל ידיים התחיל לשיר "אזמר בשבחין" וכו'.

ואז רבינו צעק מעומק הלב: **'גִּיוָואלְד! זַייט אַייךְ נִישְׁט מְיָאֵשׁ!'** - **'אַל תִּתְיָאֲשׁוּ!'... ורבינו כְּוֵן לומר אז: 'הנה ראיתם עכשיו לפני עיניכם מה נקרא לא להתייאש, זה לא סתם 'סיפור'... ראיתם אותי לפני כמה דקות, ואמרתי לכם באמת "על מה אתם באים אלי" ו"מה אתם רוצים ממני", ומה קרה אח"כ'...** - שפתאום רבינו נכנס לגלות את כל התורה שם (סימן ע"ח בח"ב), שכשהצדיק הוא 'איש פשוט' - הוא מחיה את כל העולם כולו [את כולנו! הרי כולנו אנשים פשוטים, אז כשהצדיק מגיע למצב כזה שהוא 'איש פשוט' בזה הוא מחיה את כולם!], ואיך הוא מחיה את כולם? הוא צועק ומכריז לכולם: **"אַל תִּתְיָאֲשׁוּ!" "אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל!"...** ועליך רק להקשיב ולקבל זאת בתמימות ופשיטות...

כי צריכים לזכור כלל גדול בענייני רבינו ז"ל: **רבינו לא דיבר מילים של 'גוזמאות' או**

'מליצות' - "כאילו", "כמו"... אם רבינו אמר דיבור - זה דיבור! זה מתחילת הבריאה! מילה של רבינו היא "דִּבּוּר"! זה "נֶאֱמַר"! [כמו שאומרים באידיש: "**גֶעזָאגְט!**"...] - **זהו זה!** ואם רבינו צועק כאלה דיבורים, ואומר ש'אין שום יאוש בעולם כלל', **זה פשוטו כמשמעו!**

ורבי נתן מנסה לצייר איך רבינו אמר את זה - בלשון אידיש: '**קיין יאוש איז נאר ניט פאר האנדין!**' וכותב רבי נתן: '**וּמָשָׁךְ מְאֹד אֵלּוּ הַתֵּבוֹת: "קיין יאוש" וְכוּ', וַאֲמָרָם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְעַמְקוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, כְּדֵי לְהוֹרוֹת וְלִרְמֹז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה**'; זאת אומרת: **בשום דבר שבעולם אין יאוש! כשאמר רבינו "אין שום יאוש בעולם כלל" הוא כבר כלל בעניין הזה את הכל! כל העניינים כלולים בדיבור הזה!**

זה הלימוד שגילה רבינו ז"ל ב'**שבת-נחמו**', וזו פרשת ואתחנן, שמשה רבינו אומר לעם ישראל: "**וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר**"; אמנם היתה גזירה מאת הקב"ה, שמשה רבינו לא יכנס לארץ ישראל, ולכאורה הוא יכול לומר 'מה לי להתפלל?'... **אבל משה רבינו לא מפסיק להתפלל** עד שהקב"ה אמר לו: "**רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה**" - אינני רוצה שתתפלל על זה יותר; ומונח בזה לימוד נורא:

חכמינו הקדושים אומרים, שכשאמר הקב"ה למשה רבינו "**רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף**" וגו', כמה תפילות משה רבינו התפלל באותו זמן[ז]? כמניין "**וָאֶתְחַנַּן**" - שעולה בדיוק גימטריא "**תְּפִלָּה**": חמש־מאות וחמש־עשרה תפילות, ואז הגיע הזמן שהיתה התפילה האחרונה, והקב"ה אמר לו: "**רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה**".

אומרים חכמינו הקדושים דבר־פלא: **אם משה רבינו היה מתפלל עוד תפילה אחת, הגזירה היתה מתבטלת, והוא היה נכנס לארץ ישראל!** אבל הקב"ה לא רצה ככה, ו"**אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה'**" (משלי כא, ל) - הקב"ה רצה שמשה רבינו יישאר בחוץ־לארץ. [וזה אותו ענין שרבינו ז"ל בעצמו ג"כ נשאר בחוץ־לארץ, אע"פ שמשך כל חייו דיבר רבינו ז"ל מארץ ישראל, וגם היה בארץ ישראל, וגילה כ"כ הרבה גילויים ממעלת ארץ ישראל וקדושתה - כל הספר של רבינו מלא בקדושת ארץ ישראל, שזה המקום האמיתי של תפילה, של ניסים, של אמונה וכו' וכו', אבל למעשה - רבינו חזר לחוץ־לארץ[ח] מטעמים כמוסים, והטעם הפשוט: כדי להחיות את כל העולם כולו - גם בחוץ־

ז. '**באותו זמן**' דייקא, כי בוודאי משה רבינו התפלל כל ימי חייו על זה... הוא חי מאה ועשרים שנה, והיה מתפלל כל החיים שלו, אבל באותו זמן - כלשון הפסוק: "בָּעֵת הַהִוא" שהיתה הגזירה, התפלל כמניין הזה.

ח. ר' אברהם ב"ר נחמן ז"ל אומר ב'ביאור הליקוטים' (על תורה קנ"ה), שכל חזרת רבינו לחוץ־לארץ "**לֹא הָיְתָה זוּלַת**

לארץ, שמשם תבוא הגאולה, ולכן גם משה רבינו נשאר בחוץ־לארץ, וכמובא במדרש, שבזמן הגאולה משה רבינו יביא את כולם לארץ ישראל...].

ומה רואים מזה שאם משה רבינו היה מתפלל עוד תפילה אחת היה שובר את הגזירה? **למדים מזה לימוד עצום בעניין של תפילה:** אדם שמתפלל הרבה תפילות, עפ"י רוב הוא לא מחזיק חשבון **'כמה התפלל'**, וכך באמת אדם צריך לנהוג - **לא צריך להחזיק חשבון!** למה אתה צריך להחזיק חשבון כמה תפילות התפללת?... **אל תשאג, בשמים לא שוכחים... בשמים מחזיקים חשבון מדויק כמה תפילות התפללת! אתה לא צריך לדאוג מזה... בשמים יודעים "בדיוק" כמה תפילות התפללת!**

ואכן, יש **'תו מחיר'** על כל דבר... וכמו בגשמיות, רואים שיש ב'חֲלוֹן רַאֲוָה' של חנות מוצרים מסוימים עם 'תווי מחיר', למשל: עומדים מכשירי חשמל ב'תצוגה' למכירה, כתוב על כל מוצר מה המחיר שלו: 2,000 שקל, 3,000 שקל, על כל דבר יש 'תו מחיר'... ואם אין לאדם אלא רק רבע מהסכום, הוא ייכנס לחנות, ייגש לבעל־הבית ויגיד: 'יש לי רק 500 שקל, אולי תעשה לי את זה ב-500?'... יאמר לו בעל־הבית בפשטות: **"לא ראית שיש 'תו מחיר'?!... כתוב שזה עולה 2,000 שקל, מה אתה רוצה?... כשיהיה לך את הסכום תחזור לפה, ואמכור לך את זה בשמחה"...**

אותו דבר בכל ישועה שאדם צריך - שידוך, רפואה, פרנסה, שלום־בית, כל מה שהוא צריך, יש על כל דבר 'תו מחיר' כמה תפילות צריכין בשבילו, וזה כתוב בשמים, אבל אדם לא יודע כמה תפילות יצטרך להתפלל על אותו הדבר [אם היו יודעים - לא היתה בחירה...], ומה עליו לעשות? **להמשיך להתפלל! אל תסתכל על כמה התפללת כבר, תמשיך ואל תעצור! ותזכור היטב, שיכול להיות שחסרה לך רק עוד תפילה אחת ותזכה לישועה...**

וכמו שהיה פה אצל משה רבינו, אחר 515 תפילות, היה חסרה לו רק עוד תפילה אחת, ואם היה מתפלל אותה - היה נכנס לארץ ישראל, רק הקב"ה אומר **"רַב לָךְ"**, ואם הקב"ה אומר שלא - אז לא, אבל הלימוד היוצא מזה לכל אחד ואחד, שיש סך של תפילות על כל ישועה, וכשאדם מתפלל על משהו - על שידוך, רפואות, פרנסה, נחת דקדושה, ילדים, נחת מהילדים, כל מה שהוא צריך, אל לו ליפול בדעתו: 'כבר התפללתי כ"כ ימים, שבועות, חדשים, שנים... אני כבר מיואש'... **אדם צריך לסלק מהראש שלו את החשבון הזה**

עַל דַּעַת לַחֲזֹר וְלָבֹא לְשָׁם עִם כָּל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְכֻרָחִים לְכָל זֶה, וְלֹא לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּחוּץ לָאָרֶץ בְּתָמִידוּת'. ומסיים שם בהאי לישנא: **'וּבְחַיֵּי מוֹהַרַ"ן בְּסִפּוּר נְסִיעָתוֹ לְנָאווֹרִיטְשׁ, שֶׁלְּפִי שָׁעָה לְבַד הוּא רוֹעֶה בְּבָרְסָלֶב וּשְׁאָר מְקוֹמוֹת, אֲבָל מְקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי הוּא בְּאַרְצוֹ וְעִירוֹ לְבַד וְכוּ' וְכוּ'**; ואמרנו כמה פעמים, שיש פה רמז לעירנו **יבנאל** - שזה **"בְּאַרְצוֹ וְעִירוֹ"**, **'ארצו'** זו ארץ ישראל, **'ועירו'** זו יבנאל עיר ברסלב.

לגמרי! אל תסתכל על זה בכלל! אפילו אל תזכור את זה! תתחיל עכשיו להתפלל כמו בפעם הראשונה!

וזה הלימוד של רבינו, שבעבודת השם יתברך צריכים תמיד להתחדש - **אני מתחיל עכשיו! עדיין לא עשיתי כלום!** ואסור להזדקן בעבודתו, וכמו שרבינו אמר בפירוש (שיחות הר"ן, סימן נא): **'אֵין טוֹב לִהְיוֹת זָקֵן, הֵן חָסִיד זָקֵן, וְהֵן צַדִּיק זָקֵן, זָקֵן אֵינוֹ טוֹב! כִּי צָרִיךְ רַק לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל בְּכָל עֵת מֵחָדָשׁ'**; ואף שכתוב בתעודת הזהות שלך שנולדת כבר לפני עשרות שנים - **אמור רבינו: 'אסור להיות זקן!'...**

כתוב (תהלים עא, ט): **"אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה"**; ולכאורה יפלא: מה הכוונה **'אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה'** - אני זקן או לא זקן?... מה שייך שישליכו אותו **'לְעֵת זִקְנָה'**?... אבל באמת יש ענין כזה שאדם בבחינת **"עת זקנה"**, זאת אומרת שה'זמן' וה'עת' אצלו עכשיו - שהוא זקן... ואדם צריך לשמור מאד שלא יהיה דבר כזה - **עכשיו אני מתחיל 'עת חדש'!** שהסוד הזה טמון בפסוק הראשון של הפרשה: 'וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' **"בָּעֵת הַהִוא"**' - עכשיו אני מתחיל! **"בָּעֵת הַהִוא"** שאני עומד ונמצא! אין לי שום עבר! אני לא יודע כלום מן העבר, עכשיו אני מתחיל להתקרב! כל פעם זו תפילה ראשונה! בהתחדשות!

אדם שהוא תמיד הולך בדרך זו, הוא לא יעשה שום חשבון של **'כמה התפללתי'**, כי הוא תמיד מְחַדֵּשׁ את עצמו בכל פעם מֵחָדָשׁ!

וכאמור, יכול להיות לפעמים באמת שחסרה רק עוד תפילה אחת כדי לזכות לישועה, אבל האדם לא יודע את זה, ומי **'כן'** יודע? רבינו לימד אותנו (ליקו"מ ח"א סי' ע"ב), שהיצר־הרע - הסמ"ך־מ"ם, הוא ג"כ סוג של מלאך, והרי מלאך מבין קצת בעניינים כאלו שלמעלה... וא"כ הוא יודע מה המחירים בשמים - אתה צריך למצוא את השידוך שלך, אתה זקוק לאיזו ישועה - פרנסה, רפואה, שלום־בית, הוא יודע בדיוק כמה תפילות צריכים... והנה הוא רואה שאתה לאט לאט מתקרב אל הסכום הזה שצריכין כדי לזכות לקבל את הישועה, והרי זה לא טוב לו... זו העבודה שלו - הוא צריך למנוע אותך מזה, אז הוא בא ומחליש את דעתך: **מספיק כבר! מה, אתה לא רואה כמה התפללת כבר?... ימים, חודשים, שנים... מה יהיה הגבול?... כמה?!... מספיק כבר...** ולמה? כי הוא רואה שאתה קרוב מאד אל הישועה [וכדברי הנביא (ישעיה נו, א) **"קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא"**], ולכן הוא מנסה עם כל הכוחות למנוע אותך...

ומהי העצה? כמו שאמרנו: **לא להחזיק חשבון!** בשביל מה אתה צריך להחזיק בחשבון כמה התפללת?... **'אני מתפלל בכל יום מחדש! תפילה חדשה! לא אכפת לי כמה כבר התפללתי, אני מתחיל עכשיו!'...**

אדם כזה, הוא מקיים **"וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'**

בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר", כי זו הנקודה של **"בָּעֵת הַהִוא"** - אני מסתכל עכשיו, רק על **העת ההיא** שאני עומד בה עכשיו!

ובדרך רמז מובא מצדיקים ('זרע קודש' בפרשתן, ובעוד דברי צדיקים) על הכתוב **"בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר"** - **'הַהִוא'** נקרא **"הַהִיא"**, אותיות שֵׁם **אֶהְיֶ"ה**, שזהו סוד התשובה, וכמובא בדברי רבינו בתורה ו' הנ"ל גבי ענין של תשובה, שהשם **אהי"ה** הוא שם של תשובה כי **אהי"ה** היינו **'אני מתחיל מעכשיו!'**, רבינו מסביר שם, שהפירוש של שֵׁם **אֶהְיֶ"ה** הוא: **"אֶנָא זְמִין לְמֶהֱוֵי"** - אני מוכן עכשיו להתחיל שתהא לי איזו הויה בעולם! מה היה עד עכשיו - אני לא יודע, או שאני כן יודע, אבל מה שֶׁיֵּשׁ - בוודאי לא היה טוב... לא היה כ"כ 'ורוד'... זה לא היה כ"כ בסדר... אם אסתכל אחורה, ואעשה תמיד חשבונות על העבר - לא אתקדם לשום מקום... העצה היא תמיד 'להתחיל מעכשיו!' שזה פירוש של אֶהְיֶ"ה - 'אֶנָא זְמִין לְמֶהֱוֵי' - 'אני מוכן מהרגע הזה להתחיל!'...

זהו: **"בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר"** - המילה **'הַהִוא'** קורין אותה **'ההיא'**, אותיות **אהי"ה**, כי בענין של תפילה אדם צריך תמיד את הלימוד הזה - **'אני מתחיל מעכשיו!'**.

ועל המילה **"וָאֶתְחַנַּן"** אומר רש"י שהיא לשון **'מַתְּנַת־חִנָּם'**, וזהו ג"כ לימוד נורא ונפלא ומאד חשוב בעניין של תפילה: כשניגשים לתפילה, עלול להיכנס במוח האדם כל־מיני מחשבות של 'כבר עשיתי כך וכך, ויש לי זכויות' וכו', וממילא הוא חושב שמגיע לו שיקבלו תפילותיו... **והנה משה רבינו, אדון כל הנביאים, מבחר האנושי, שאם יש כבר זכויות לבן־אדם - זה בוודאי משה רבינו... ומה הוא מבקש? 'מַתְּנַת־חִנָּם'!**

והלשון של המדרש על הפסוק הזה היא פלאי פלאים, שהקב"ה אומר לבן־אדם: **כל מה שאתה עושה לפני, אני נותן לך מתנת־חינם**; מה הכוונה? נגיד שאדם הוא באמת איש כשר - הוא לומד תורה, מתפלל, מקיים מצוות, אבל איזו ישועה אתה רוצה? אתה רוצה בעצם להיות דבוק בהקב"ה, עד שתזכה לדברים שאי־אפשר לנו להבין, והם בבחינת **"עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ"** (ישעיה סד, ג)...

ואפילו רבינו הקדוש בעצמו, היה מתפלל בכל פעם: 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תְּזַכֶּה אוֹתִי לִהְיוֹת **יְהוּדִי**'[ט]... מה ההסבר בזה?

ט. אגב, זה היה באותה תקופה הנ"ל של **'שבת־נחמו'** האחרונה לחיי רביז"ל בעלמא הדין - חודשיים לפני הסתלקותו לעילא, שרבינו היה גר בשכירות אצל אחד באומן, ופעם נכנס הבעל־הבית פתאום לחדרו של רבינו - מחמת שהיה לו מפתח (אף שזה לא מובן - **איך אתה נכנס ככה לחדר של הצדיק בפתע פתאום?!**... אבל כך היה), והנה הוא מוצא את רבינו שוכב על הרצפה ובוכה כמו תינוק: **"רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדִי?"...**

וזה היה חודשיים לפני ההסתלקות של רבינו, שאז רבינו כבר אמר שהוא לא יכול להישאר כאן בזה העולם כי הוא רוצה כבר **'להפשיט את החולצה'**, כי הוא לא יכול להישאר במקום אחד, אז הוא מוכרח למעלה... והנה הוא הוא בוכה:

רבינו בעצמו, עם כל מה זכה כבר בזה העולם, יתפלל **'אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדִי'**?!...

ולפי מה שמובא בשיחות־הר"ן (סי' קעג), מוסבר העניין הזה, כי שם איתא שאמר רבינו לתלמידו רבי שמעון ז"ל - אחר שהיה רחוק מרבינו ז"ל לכמה שנים, מחמת שרבינו הקפיד עליו קצת וכו', והתרחק והלך לענייני מסחר, ונשאר בזה למשך שלוש שנים בערך שלא היה אצל רבינו, וכשהוא חזר אמר לו רבינו: **'דַּע, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָיָה חִלּוּק אֶצְלִי מִיּוֹם לֵדָתִי עַד הַיּוֹם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנִּי, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ חִלּוּק עַכְשָׁו בֵּין הַיּוֹם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנִּי לְבֵין הַיּוֹם הַזֶּה'**; ומוסיף שם רבי נתן: **'כְּלוֹמַר, כָּל כָּךְ עָלָה מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, וּמִשָּׁם לְהַלָּן יוֹתֵר, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁנִּעְתַּק בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק אֶצְלוֹ בֵּין אוֹתוֹ הַזְּמַן לְבֵין עַכְשָׁו כְּמוֹ הַחִלּוּק שֶׁהָיָה בֵּין יוֹם לֵדָתוֹ לְאוֹתוֹ הַזְּמַן'**.

ואכן, כך אמר רבינו כמה פעמים בפירוש, שבכל פעם הוא אדם אחר לגמרי, וכמו שמובא בחיי־מוהר"ן (סי' פט): **'כָּל סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, דְּהַיְנוּ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יוֹם כִּפּוּרִים סֻכּוֹת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שְׁמִינִי עֲצֶרֶת חֲנֻכָּה וּפוּרִים. וּמִקֹּדֶם לוֹ, חֲמִשָּׁה עָשָׂר פֶּסַח שָׁבוּעוֹת וְכוּ'. בְּכָל זְמַן וּזְמַן מֵאֵלּוּ הַזְּמַנִּים אֵין אֲנִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים הוּא בָּא עַל הַשָּׁגָה וְדַעַת חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים עִם הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבַד כְּבָר בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים בַּשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ, רַק בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא בָּא עַל הַשָּׁגָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים'**.

נמצא א"כ, שמובן לנו איך התפלל רבינו ז"ל על **"אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדִי"**, אף שלכאורה זה באמת לא מובן: איך צדיק קדוש כזה, בדרגת **'חד בדרא'**, מתפלל **"אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדִי"**?!... אבל זה מה שרבינו הסביר: **'לפני שהגעתי אל ההשגה הזאת שהגעתי אליה עכשיו, וכי תיארתי ו'חלמתי בחלום הכי רחוק' שיש דבר כזה?!'...**

כי אלו דברים הנקראים בספרי רבנו [ובעוד ספרי-קודש] **'מקיפים'**, מה זה **'מקיפים'**? זה דבר ש'מקיף את השכל', ולא נמצא בתוכו. מה שבתוך השכל זה נקרא **'פנימי'**, היינו שאדם מכיר ומבין בתוך שכלו, אבל יש דברים שהם למעלה מן השכל, והם מקיפים את השכל [כמו 'כתר', שהוא מקיף את הראש, והוא לא בתוך הראש]. אז רבנו אמר: **'לפני שזכיתי להגיע אל ה'מקיפים', וכי ידעתי מהם?... אמנם תיארתי שיש דברים עליונים, אבל לא זכיתי להשיג אותם היטב עד עכשיו... אם מי יודע מה יש עוד להשיג?... כשם שלא ידעתי מקודם מאלו הדברים, אז אני מבין שיש לי עוד הרבה להשיג, ועדיין לא התחלתי בכלל!'...**

"אֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדִי"...

וזה דבר אין־סופי, כי (ישעיה מ, כח) **"אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ"** - אין־סוף לכל מה שאדם יכול להשיג, אז כל מה שהגעת אליו - אתה צריך תמיד לדעת שיש עוד 'מקיפים' שעדיין לא הגעת אליהם, וממילא אפשר בוודאי תמיד להתפלל: **'הלוואי שאזכה לזה'...**

ואצל כל זה אחד כפי עניינו - כפי מקומו ובחינתו, כפי ה'מקיפים' שלו, ועליו תמיד להתחזק ולהתפלל, לכסוף ולהשתוקק שזכה להגיע לזה...

זה הסוד של **'מתנת־חינם'**; הרי מדברים פה שאדם יזכה לדברים שאי־אפשר להסביר מה הם, דברים עדינים ורוחניים שהם למעלה מִשְּׂכְלֵנוּ לגמרי, וממילא גם אם עשית איזו מצוה, וְהִתְמַדְתָּ בתורה - **'למדתי שבעה דפים גמרא'**, ואולי אפילו יותר, **'היתה לי התבודדות נפלאה ומיוחד, והרגשתי ממש "כאשר ידבר איש עם רעהו[כ]"'**, וגם **'עשיתי מצוות חשובות, קיימתי מצוות צדקה, הפצתי אור רבנו'[כא]**... ובאמת אלו דברים חשובים וגבוהים מאד, אבל אחר כל העבודות האלו - אדם אומר: **'השקעתי בזה'...** ואדם עלול לחשוב: **'מגיע לי'...** אבל באמת: **מה מגיע לך?!...**

הרי מדברים שאתה רוצה לזכות לדברים של אור אין־סוף, ואכן זה יגיע לך, ואיך? על ידי **'מתנת־חינם'!** כך צריכה להיות כל הבקשה שלנו!

וזה מה שמלמד אותנו משה רבינו בפרשת השבוע, שמשה רבינו בוודאי היו לו זכויות... ואעפ"כ: **"וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'"**, אומר רש"י: **'אֵין חַנּוּן בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן מַתְּנַת חִנָּם, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לַצַּדִּיקִים לְתָלוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אֵין מְבַקְּשִׁים מֵאֵת הַמָּקוֹם אֶלָּא מַתְּנַת חִנָּם'**; למה? כי הם מבינים שגם אחר כל עבודתם - יש להם עוד הרבה להשיג, ואין הם תולים בזכות עצמם כלל וכלל... **וגם כל מה שעושים - הכל מגיע מהקב"ה!** דהיינו, אדם מתחיל להבין: 'אכן, זכיתי ללמוד כמה דפי גמרא, עשיתי הפצה, איך זכיתי לזה? כי הקב"ה עזר לי! וממילא מה לי לחשוב שיש לי זכות־עצמית?!'...

כ. וכמו שרבינו אמר (ליקו"מ ח"ב סי' צט): **'הֲלוֹא כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר בְּהִתְבּוֹדְדוּת, אֲזַי הַהִתְבּוֹדְדוּת הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ'.**

כא. איזו זכות לאדם שהוא זוכה להפיץ אור רבינו בעולם! זו הצדקה והחסד הכי גדול שיכול להיות! אשרי אדם שהוא הולך להפיץ - **'אני כן מבין, אני לא מבין, אני מפיץ לכולם! ואני יודע שלכל קונטרס וכל ספר יש כתובת, וצריכה להגיע לאיזה מקום!'...** אדם אומר: 'אז שיגיע אליי'... שיגיע אליך? תחכה... **אתה תלך ותפיץ! תפיץ בכל מקום! תשפוך מים בַּכֹּל!**

בתשעה באב קראנו במגילת איכה (ד, א) **"תִּשְׁתַּפַּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת"**, וככה צריכים לעשות עם הספרים... שזה **"תִּשְׁתַּפַּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ"** - כי כל ספר וקונטרס הוא **'אבן קודש'**, וצריכין שזה יישפך **"בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת"** - בצמתים, בבתים, איפה שאתה רוצה... וככה תבנה את בית המקדש! **כל האבנים האלו יבנו את בית המקדש!**

והוא מדרש מפורש (ויקר"ר כז, ב. מוזכר בדברי רבינו בליקו"מ ח"א סי' ב) על הפסוק (איוב מא, ג) **"מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם"** - **'מִי עָשָׂה לִי מְזוּזָה קֹדֶם שֶׁנָּתַתִּי לוֹ בַּיִת'**; וכי היית יכול לעשות מזוזה לבית שלך לפני שקיבלת בית?... **הקב"ה זיכה אותך ונתן לך בית, ועכשיו אתה יכול לקיים מצוות מזוזה...** וכן בכל מצווה של התורה - זכית ב"ה למצוא זיווגך ולהתחתן? הקב"ה זיכה אותך לזה...

הכלל, כל מה שאדם עושה, בלי עזרתו של הקב"ה - לא היה עושה כלום; אדם טורח גבי שידוכים, ועושה את הכל בשביל זה[יב], והנה הקב"ה זיכה אותו להתחתן, הרי זה ממש בגדר **'מתנת־חינם'**, והוא לא מפסיק להודות להקב"ה על שזכה להתחתן - דבר שהוא לא תיאר ולא 'חלם'... העיקר שאדם יחזיק מעמד[יג], וכמו שאמרנו לעיל: הנה תגיע הישועה, והוא יבין למפרע איך הצליח לעמוד חזק, והתקיים בו **"שַׁמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ"**... וכדברי הנביא (ישעיה יב, א): **"וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשָׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי"** - זה 'עניינא דיומא': **"וּתְנַחֲמֵנִי"** - ענין של **'שבת־נחמו'**, שאדם יגיע לכזאת השגה שהוא יתן תודה להקב"ה על מה שעבר - **"אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי"** - **'אָנַפְתָּ'** לשון של כעס, גם לשון של ירידה, שאדם עבר דברים קשים בחייו, ועתה הוא מודה להקב"ה על הכל, ולמה? כי **"יָשָׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי"** - כי עכשיו זכיתי לחזור בתשובה, ואזכה לקבל את הנחמה - **"וּתְנַחֲמֵנִי"**[יד]**!**

וזו ה**'נחמה כפולה'** של האדם - כמו שהסברנו לעיל, שאדם מבין, שאם לא היה עובר עליו כל אלו הדברים הקשים שעבר[טו] - לא היה מגיע לכל הדברים הטובים, **ובגלל שהוא החזיק מעמד בהכל, מתגלה לו למפרע שהוא לא יכול להגיע לישועה הזו אם לא היה עובר את זה!**

ואכן, אלו דברים שלא קל להבינם **'בשעת מעשה'**, כי 'בשעת מעשה' אדם יגיד: **'אבל לא טוב לי עכשיו'**... וכמו שהצדיקים אמרו בהחלטה חזקה: "אֲנִי לֹא אֶכָּנֵס לַהֵיכָל שֶׁלִּי בַּשָּׁמַיִם עַד שֶׁאָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה!"... ומה קרה?... היכן הוא הצדיק הזה?... **הרבה צדיקים אמרו את זה, והרי בוודאי הם לא שיקרו, א"כ איך זה מובן?** התשובה היא: **הוא הגיע למעלה והוא ראה שלהכל יש חשבון מדויק!**

יב. מאידך, יש אחד שהוא לא עושה כלום... אם אתה לא עושה כלום, מה אני יכול לעשות לך?... **ולפעמים לא רק שהוא לא עושה כלום, הוא דוחה בידיו... - 'זה לא בשבילי... אחכה עוד קצת... יהיה יותר טוב, יותר יופי, יותר עשירות'... - מה אתה מתערב בתוך החשבונות שלמעלה?!... מה אדם יודע בדברים כאלה?!...**

יג. ועוד הפעם נזכיר: **שלא ידחה את הישועה שלו בידיים! שיזרוק את השכל שלו!**

יד. ושמו של **רבינו הקדוש** רמוז בתוך מילת **"וּתְנַ'חֲמֵ'נִ'י"**.

טו. כי לפעמים עוברים כל מיני דברים קשים על בני אדם, ואי אפשר לפרט את כולם, כל אחד בעניינו - אם זה בעניין

וכמו שרבינו אומר, משיח צדקנו יגיד לכל אחד ואחד מה עבר עליו, והוא יסביר לכל אדם מה החשבון לכל מה שעבר עליו... אדם יבקש: **'משיח, תסביר לי בבקשה, מה עבר עלי ביום י"ב מנחם אב, שקרה לי כך וכך'...** והוא יזכיר לך הכל, ויסביר לך על כל דבר בדיוק מדוע כך אירע, ואדם ישמע את זה ומיד יאמר: **'אם הייתי יודע בשעת מעשה, הייתי אחרת לגמרי'...**

זהו: **"יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי"** - זו הנחמה האמיתית שהצדיקים מנחמים אותנו, הנחמה של רבינו - הנשמה של משיח צדקנו, שהוא המנחם הגדול! רבינו אמר, שהשם שלו מרומז בפסוק (בראשית ה, כט) "וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה **'יְנַחֲמֵנוּ'** מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ"; כי רבינו ז"ל הוא המנחם הגדול! **הוא ה'שבת־נחמו' הגדול!** כי הצדיקים נקראים בשם 'שבת' (ליקו"מ ח"ב סי' סז), וממילא **'שבת־נחמו'** זה רבינו, שהוא המנחם הגדול...

והכל מרומז בפסוק הראשון של פרשת השבוע: **"וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'"**; וגם המילה **'וָאֶתְחַנַּן'** קרובה מאד לעניין נחמה - **'וָאֶתְנַחֵם'**, כי זו הנחמה שלנו, שאדם לא מפסיק להתפלל בשום פנים ואופן! כן רואה ישועה, לא רואה ישועה, זה לא אכפת לו! "אני עושה את שלי!"... אני מקיים **"וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' 'בָּעֵת הַהִוא'"** שאני מתפלל - לא מסתכל אחורה כמה התפללתי! אני נמצא רק **'בָּעֵת הַהִוא'** שאני מתפלל!

ואיך אני מתפלל? אני אומר: **'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹר לִי בְּגֶדֶר מַתְּנַת־חִנָּם, אֲנִי מֵבִין שֶׁלֹּא מַגִּיעַ לִי כְּלוּם! וְכִי מַגִּיעַ לִי מַשֶּׂהוּ?!'...**

היה פעם סיפור אצל ה'חזון־איש' ז"ל, שפעם ניגש אליו תלמידו שנולד לו בן ואמר: **'רבי, מגיע לי מזל־טוב!'...** וכמו שרגיל הרבה בעולם לומר: "מגיע לי מזל־טוב"... [גם באידיש כך אומרים: **'עס קומט זיך מיר א מזל טוב'...**]. ואצל ה'חזון־איש' היה מדודה כל מילה - הן כשהוא דיבר והן כשהוא שמע, וכשהאדם הזה אמר **"מגיע לי מזל־טוב"**, מיד תמה ה'חזון־איש': **"מגיע לך"** מזל־טוב?! מאיפה **"מגיע לך"**?... זו **'מתנת־חינם'** מהקב"ה!

אמנם זה נשמע כמו אִמְרָה ליטאית, אבל יש בזה אמת נוראה: אדם זוכה להבין **"מגיע לי משהו?! אני מבקש 'מתנת־חינם' מהקב"ה!"...**

הברכה הראשונה בתפילת שמו"ע שאנחנו מתפללים בכל יום, היא: "אַתָּה **חוֹנֵן** לְאָדָם דַּעַת" - לשון **'מתנת־חינם'**. ומזכירים בברכה זו **שלוש פעמים** העניין הזה: "אַתָּה **'חוֹנֵן'** לְאָדָם דַּעַת וּמְלַמֵּד לֶאֱנוֹשׁ בִּינָה, **'חָנַנְתָּנוּ'** מֵאִתְּךָ חָכְמָה בִּינָה וָדָעַת, בָּרוּךְ אַתָּה ה', **'חוֹנֵן'** הַדָּעַת"; זה

של שידוכים, אם זה בעניין של שלום בית, אם זה בעניין של פרנסה אם זה בעניין של ילדים, נחת מהילדים; עוברים על בני אדם הרבה דברים לא כ"כ רצויים...

העניין של "וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'" - לשון **'מתנת־חינם'**! אתה מבקש מהקב"ה **'דעת'**? אתה רוצה **'דעת'**? **'מתנת־חינם'**!

הזכרנו בתחילת השיחה, ש**'דעת'** נקרא שאדם יודע היטב אשר **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"** - הן מידת הרחמים והן מידת הדין, הכל מן השמים! זה נקרא **'דַּעַת'**! וכמו שרבינו מסביר בתורה ד' הנ"ל, שזוהי **'דעת'** - **'כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוּבָתוֹ'**, שאדם יודע אשר **"ה' הוּא הָאֱלֹקִים"**, זו **'דעת'**! וכי זה קל לזכות להשגה כזאת?... רבינו אומר, שכשאדם מגיע להשגה כזאת: **'זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא'** - אדם כזה נמצא כבר בגן־עדן! הוא הוא חי בגן־עדן!

וכשאדם גם **מוסיף להודות להקב"ה על כל דבר** - אומר רבינו בתורה ב' בחלק ב' של ליקו"מ, שזה כבר **"שַׂעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא"** - אדם כבר משתעשע בשעשוע עולם הבא... זאת אומרת: אם הוא זוכה להגיע ל**'דעת'**, אמנם **'זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא'**, אבל אדם יכול לשבת בעולם הבא ולא להרגיש זאת... משא"כ אם אדם זוכה להגיע ל**"שַׂעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא"** - שהוא משתעשע בשעשועים... ואיך זוכה לזה? כשהוא מודה להקב"ה: **'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹדָה לְךָ! תּוֹדָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם!'**... והוא מוסיף לבקש: **'וְתִתְמַחֵל לִי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לֹא יָדַעְתִּי, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה'**; אצל אדם כזה יש **"שַׂעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא"**...

ולכל זה זוכים דווקא ע"י **'מתנת־חינם'**, כי איך אדם יזכה ל**'דעת'** הזאת? מעצמו?!... - 'כן, למדתי הרבה, עשיתי מצוות'... **אבל גם אחר שעשית את כל הדברים הטובים הללו, אתה מבקש בתור 'מתנת־חינם': "אַתָּה חוֹנֵן' לְאָדָם דַּעַת" - 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מְבַקֵּשׁ בְּמַתְּנַת־חִנָּם, תְּזַכֶּה אוֹתִי לָ'דַּעַת' הַזֹּאת! הַלְוַאי שֶׁאֶזְכֶּה לְהַגִּיעַ לָ'דַּעַת' הַזֹּאת!' "חָנֵּנוּ' מֵאִתְּךָ חָכְמָה בִּינָה וָדָעַת" - 'זוֹ מַתְּנַת־חִנָּם, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם!'...**

ומה שמזכירים "חָנֵּנוּ **מֵאִתְּךָ** חָכְמָה בִּינָה וָדָעַת", זו מדרגה גבוהה מאד, כי **'מֵאִתְּךָ'** אותיות **'מֵאֵת כ"**, ו**"כ"** מרמז תמיד על ה**'כתר'**; ואותה לשון מזכירים בתפילת מנחה של שבת: "יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כִּי **מֵאִתְּךָ** הִיא מְנוּחָתָם" - שהשלמות היא שאדם יזכה להרגיש את השבת שהיא בגדר **'מתנת־חינם'**[טז], שזה **'מֵאִתְּךָ' - 'מֵאֵת כ"**, שזה ה'כתר', המקום הכי גבוה! וגם בכל יום מזכירים זאת: "חָנֵּנוּ **מֵאִתְּךָ**" - מן המקום הגבוה הזה, "חָכְמָה בִּינָה וָדָעַת"; כי בלתי אפשרי להגיע תיכף ומיד אל ה**'דעת'**, אלא צריכים מקודם **"חכמה ובינה"** - מתחילים עם קצת 'חכמה', קצת 'בינה', ולבסוף מגיעים אל ה**'דעת'**. ומסיימים את הברכה: "בָּרוּךְ אַתָּה ה', **'חוֹנֵן'** הָדַּעַת" - הכל בתור

טז. [א.ה. עיין גיליון "בתוך הנחל" של פרשת השבוע (ליל שב"ק פר' ואתחנן תשפ"ד) הקשר האמיץ בין **שבת קודש** ל**מתנת חינם**].

'מתנת־חינם'!

זה הלימוד של "**וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'**" - משה רבנו מלמד אותנו איך להתפלל, שאדם יודע שכל מה שמגיע אליו זה בתור '**מתנת־חינם**', וכמו שמשה רבינו ביקש, וזה קל־וחומר בן־בנו של קל־וחומר: אם אומר רש"י שאע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים - לא חסר להם מעשים טובים, אבל מבקשים הם מבקשים 'מתנת־חינם', וכל־שכן אצל אדם פשוט...

ואין הכוונה שהצדיק אומר: '**יש לי מעשים טובים, אבל בכל זאת אבקש בחינם**'... זאת אומרת: שהוא אומר 'בסדר, אבקש בחינם אף שיש לי הרבה זכויות'... **לא ולא! הצדיק מכיר שיש לו כ"כ הרבה עוד לזכות להשיג, וא"כ הוא בכלל לא יכול לחשוב "מגיע לי", וכי "מגיע לי"?!... הלא ישנם דברים שהם בגדר "עַיִן לֹא רָאָתָה", וכי "מגיע לי" משהו?!... ועל כן הם תמיד מבקשים בתור 'מתנת־חינם'...**

ומזה אנחנו למדים קל־וחומר אלינו - אנשים פשוטים כמונו, שעלינו תמיד לבקש 'מתנת־חינם': '**רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי צָרִיךְ יְשׁוּעָה!**' - ולא סתם 'ישועה', אלא 'ישועה גדולה', וא"כ איך אדם יכול אפילו להתחיל לחשוב "מגיע לי", מה מגיע לך?!... רק שלא מגיע הפוך, חס ושלום... **אבל אני מבקש תמיד בתור 'מתנת־חינם'!**

והנה איתא בזוהר הקדוש, שבדרך־כלל העניין של '**חינם**' איננו מצד הקדושה; אדם רואה "מבצע" - 'חינם', 'חצי חינם'... **תדע להתרחק מזה! לא מקבלים בחינם!** רבינו אומר בספר־המידות (אות צדקה, סעיף נו): '**כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה, תִּרְאֶה שֶׁהַמִּצְוָה לֹא תִּהְיֶה בְּחִנָּם, אֶלָּא בְּכֶסֶף מָלֵא**'; אברהם אבינו קנה את מערת המכפלה "**בְּכֶסֶף מָלֵא**" (בראשית כג, ט), דוד המלך קנה את מקום המקדש מֵאֲרַוְנָה הַיְבֻסִי בכסף מלא; כי '**חינם**' זה הסטרא־אחרא - הסמ"ך־מ"ם, הוא חינם! אותו יכולים לקבל הרבה בחינם... ואם־כן לפי זה מדוע עכשיו אנחנו אומרים שיש מעלה יתירה שאדם יבקש ב"**מתנת־חינם**"?

אבל ה'**מתנת־חינם**' שאנחנו מדברים עכשיו, זה ענין אחר לגמרי... '**מתנת־חינם**' הכוונה שאדם מכיר ומבין שאין שום תמורה וכסף לשלם על זה... אי־אפשר לשלם על זה! **אתה באמת משקיע, כי אין הכוונה שבאמת אתה חושב שמגיע לך "בחינם"... אתה משקיע כל מה שאתה יכול, ואחר שהשקעת את כל מה שהשקעת - אתה מבקש 'מתנת־חינם'...**

ובזה מיושבת הסתירה בדברי חכמנו הקדושים בעניין '**עיון תפילה**', שהנה בכל יום אנחנו מזכירים אחר 'ברכות התורה' במשנת "אלו דברים" - אחד מהדברים שהקרן קיימת לעולם הבא הוא: "**עִיּוּן תְּפִלָּה**", נמצא שזה דבר טוב, ומאידך - מובא בגמרא (ברכות נה.) שאחד מן הדברים שמזכירים עוונותיו של אדם הוא "**עִיּוּן תְּפִלָּה**", נמצא שזה דבר שלילי. שואל

התוס' (שם): הרי משמע במקו"א בגמ' (שבת קכז.; ב"ב קסד:) ש**'עיון תפילה'** זה דבר טוב... א"כ מה ההבדל ביניהם?

עפ"י האמור - מובן מאד: **'עיון תפילה'** שלילי הוא שאדם חושב **"התפללתי באריכות, היתה לי התבודדות טובה, והתפללתי הרבה ימים ושנים"...** והוא מעיין איך ראוי שתתקבל תפילתו... זה **'עיון תפילה'** האסור; משא"כ **'עיון תפילה'** שאדם מוסר את הדבר לגמרי להקב"ה, זורק את התפילה אל הקב"ה, אל **"העין"** שלמעלה (שזה "עיון" תפילה), והוא מבקש בתור **'מתנת־חינם'** - זה **העיון** שלו **בתפילה**, שהוא **מעיין** היטב במעלת **התפילה** והוא יודע היטב: **"כפי הישועה שאני רוצה לקבל - עדיין לא התחלתי כלום, ועליי להתפלל עוד ועוד"...** זה **"עיון תפילה"** טוב, שאדם **מעיין** בתפילתו ומבין ש"עדיין לא הכנסתי כלום... אני רוצה כזאת ישועה, אבל מה עשיתי כבר בשביל זה?"...

הכלל, **'עיון תפילה'** שלילי הוא שאדם **מעיין בתפילתו** עד כמה התפלל הרבה, ותפילתו צריכה להתקבל... אבל **'עיון תפילה'** חיובי הוא שאדם **מעיין בתפילתו** ומבין: "עדיין לא התפללתי כלום"...

זהו **"וָאֶתְחַנַּן אֶל ה'"** - הלימוד של פרשת השבוע, וזה תמיד יוצא ב**'שבת־נחמו'**, כי זו הנחמה, שאדם זוכה להיות חזק בזה - להתפלל, ולא להפסיק! ואפילו שיש גזירה על משה רבינו שהקב"ה אומר לו שלא ייכנס לארץ ישראל - הוא ממשיך להתחנן ולהתפלל: **"בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר"** - **'בָּעֵת הַהִוא'** שאני נמצא בה, ולא עושה שום חשבונות!

ואכן, הקב"ה אמר למשה רבינו **"רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה"**, וא"כ **"אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה'"**, ומשה רבינו היה צריך לקיים זאת - להפסיק מלהתפלל על זה, אבל הלימוד **בשבילנו** הוא, שאנחנו צריכים בכל הכוחות לקרב עצמנו ולהרבות בתפילה בכל ענין, ולא להסתכל על שום מניעה, שום זמן ושום סכומים של תפילות - **'לא אכפת לי! אני צריך להמשיך להתפלל, ובכל פעם אני ניגש לתפילה כמו בפעם הראשונה!'...**

ואח"כ, כשבקרוב תבוא הישועה, תראה בעיניך שכל אלו התפילות שנראו לך שהלכו לריק - עמדו לך לנצח, וכלשון רבינו בתורה השניה בלקוטי מוהר"ן: **'וְיֵשׁ מֵעַמֵּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁטּוֹעִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּלִבָּם, שֶׁכָּל הַתְּפִלּוֹת הֵם לָרִיק, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת - הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הֵם מַעֲלִים אוֹתָם, וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן", וּמַעֲלִין כָּל שַׁיָּבָא וְשַׁיָּבָא לְדוּכְתֵּיהּ, וּבוֹנִין קוֹמָתָהּ שֶׁל הַשְּׁכִינָה מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם שִׁעוּר קוֹמָתָהּ, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, דָּא מֹשֶׁה'** - ותהא הגאולה השלמה!

הקב"ה יעזור שבקרוב נזכה לנחמה האמיתית, ותהא הגאולה השלימה!